

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Економічний факультет
Кафедра обліку і оподаткування

ДУДІЙ БОГДАН ВОЛОДИМИРОВИЧ

ОБЛІК І АУДИТ РОЗРАХУНКОВО-КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ

071 “Облік і оподаткування”
(галузь наук - Управління та адміністрування)

Автореферат
на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Івано-Франківськ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 Теоретичні основи обліку і аудиту розрахунково-кредитних операцій	
1.1. Поняття “розрахунково-кредитні операції” та їх значення у діяльності підприємства.....	7
1.2. Класифікаційні групи розрахунково-кредитних операцій як об’єктів обліку та аудиту.....	15
1.3. Нормативно-правове забезпечення обліку та аудиту розрахунково-кредитних операцій підприємства	23
РОЗДІЛ 2 Методичні засади обліку розрахунково-кредитних операцій	
2.1. Методика обліку розрахунків з дебіторами підприємства.....	33
2.2. Методика обліку кредиторської заборгованості підприємства	41
2.3. Напрями вдосконалення обліку розрахунково-кредитних операцій	50
РОЗДІЛ 3 Аудит розрахунково-кредитних операцій та система управління ними	
3.1. Організаційно-методичні основи аудиторської перевірки розрахунково-кредитних операцій підприємства.....	60
3.2. Внутрішній аудит розрахунково-кредитних операцій підприємства	68
3.3. Система управління розрахунково-кредитними операціями підприємства.....	76
ВИСНОВКИ	85
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	90
ДОДАТКИ	

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження зумовлена вивченням даного питання в контексті сучасних умов господарювання та надшвидкої зміни нормативно-правової бази, а також їх ролі в процесі діяльності підприємства. Організація обліку розрахунково-кредитних операцій має суттєве значення для суб'єктів господарювання будь-якої галузі та форми власності. Наслідки такого процесу прямим чином впливають на фінансову стійкість підприємства, базу оподаткування, виконання плану доходів та витрат і, як результат, на досягнення стратегічної мети розвитку в умовах сучасного ринку та забезпечення конкурентоспроможності, прибутковості в процесі господарської діяльності.

Організація розрахунково-кредитних стосунків вимагає безухильного дотримання фінансової дисципліни, вчасної сплати боргів із зобов'язань та забезпечення своєчасного отримання коштів за реалізовану продукцію та надання послуг. Затримка розрахунку за одержані матеріальні цінності або несвоєчасне надходження коштів за реалізовану продукцію та надання послуг сприяє фінансовим труднощам у веденні господарства підприємств.

В умовах сучасної ринкової економіки бухоблік є особливо важливим інструментом ефективного управління виробничими та комерційними структурами, механізмом контролю за раціональним й економічним використанням заборгованості з ціллю досягнення комерційного успіху та виконання фінансових зобов'язань перед державою та контрагентами. Без даних бухгалтерського обліку про наявність розрахунково-кредитних відносин нема можливості здійснити об'єктивну аналітику результатів господарської діяльності.

Метою роботи є дослідження, систематизація, закріплення та розширення теоретичних основ та практичних навичок по організації та методики обліку і аудиту розрахунково-кредитних операцій підприємства.

Реалізація головної цілі дослідження зумовило вирішення в процесі дослідження таких завдань:

- з'ясувати теоретичні аспекти розрахунково-кредитних операцій та їх значення в діяльності підприємства;
- дослідити класифікаційні групи розрахунково-кредитних операцій як об'єктів обліку та аудиту;
- провести аналіз нормативної бази регулювання розрахунково-кредитних операцій підприємства, їх обліку та аудиту;
- проаналізувати методика обліку розрахунків з кредиторами підприємства;
- дослідити методика обліку розрахунків з дебіторами підприємства;
- дослідити напрями вдосконалення обліку розрахунково-кредитних операцій;
- проаналізувати організаційно-методичні основи аудиторської перевірки розрахунково-кредитних операцій підприємства;
- дослідити можливість внутрішнього аудиту розрахунково-кредитних операцій підприємства;
- дослідити систему управління розрахунково-кредитними операціями підприємства

Об'єктом дослідження є процес облікового забезпечення та аудиторської перевірки розрахунково-кредитних операцій, які утворюються в процесі діяльності підприємства.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних і прикладних засад облікового процесу та аудиту розрахунково-кредитних операцій господарюючого суб'єкта.

Для вирішення поставлених завдань, а також отримання достовірних із прикладним значенням висновків та результатів дослідження, при написанні випускної роботи застосовано загальнонаукові та специфічні методи: системного підходу – визначались зміст та сутність досліджуваних категорій; аналіз – за його допомогою проведено поелементне розкладання предмета дослідження (розрахунково-кредитні операції); синтез – досліджувані питання

розкривалися із врахуванням цілісності предмета; спостереження – при систематичному та цілеспрямованому вивченні методики обліку та аудиту розрахунків із дебіторами та кредиторами; дослідження документів та реєстрів обліку за формою і змістом – перевірялась їхня інформаційна єдність і правильність оформлення відповідно до стандартів; табличний – для наочного відображення опрацьованої та висвітленої у публічний доступ інформації.

Оцінка наукової літератури свідчить, що загальна сутність та особливість класифікації розрахунково-кредитних операцій підприємства – пріоритетний напрямок багатьох традиційних досліджень Ф.Ф. Бутинця, Г. В. Власюка, С.Ф. Голова, Л. В. Городянської, Т. М. Кондрашова, Ю. Д. Маляревського, Н. П. Мельникова, О.М. Петрука, А. А. Пронишина, К. С. Сурніної, Н. М. Ткаченко та ін.

Інформаційною базою дослідження є нормативно-законодавчі акти, Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, видання періодики, монографії, статті, облікові роз'яснення а консультації, матеріали науково-практичних конференцій, Інтернет-ресурси, міжнародні стандарти бухгалтерського обліку і фінансової звітності, первинні документи та облікові реєстри з розрахунково-кредитних операцій, фінансова та статистична звітність підприємства.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи – 87 сторінок друкованого тексту, в тому числі 7 таблиць, 12 рисунків. Список використаних джерел складається із 61 найменувань. Робота містить 18 додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У розділі 1 “Теоретичні основи обліку і аудиту розрахунково-кредитних операцій” досліджено поняття “розрахунково-кредитні операції” та їх значення у діяльності підприємства, класифікаційні групи розрахунково-кредитних операцій як об’єктів обліку та аудиту, нормативно-правове забезпечення обліку та аудиту розрахунково-кредитних операцій підприємства.

Розрахунково-кредитні операції – платежі підприємств, підприємців та інших фізичних осіб за реалізовану. Завданнями обліку розрахунково-кредитних операцій є:

- дотримання встановлених правил таких відносин;
- своєчасне документальне оформлення відповідних операцій;
- своєчасне та достовірне ведення аналітичного і синтетичного обліку відповідних розрахунків і кредиторської заборгованості.

“Розрахунки з дебіторами” та “розрахунки з кредиторами” є складовими поняття “розрахунково-кредитні операції”. Основу побудови бухгалтерського обліку, а саме розрахунково-кредитних операцій визначає їх класифікація. Відповідно до Плану рахунків розрахунково-кредитні операції можна класифікувати за видами суб’єктів, з якими господарюючий суб’єкт має відносини, а саме на:

- дебіторська заборгованість, що включає розрахунки з покупцями та замовниками та різними дебіторами;
- кредиторська заборгованість, що відображає розрахунки з постачальниками та підрядниками, за податками і платежами, за страхуванням, за виплатами працівникам, з учасниками та за іншими операціями.

У розділі 2 “Методичні засади обліку розрахунково-кредитних операцій” узагальнена методика обліку розрахунків з дебіторами підприємства та кредиторської заборгованості підприємства, а також напрями вдосконалення обліку розрахунково-кредитних операцій.

Для нагромадження інформації щодо дебіторської заборгованості та відображення операцій по ній у Плані рахунків передбачаються рахунки класу 1 “Необоротні активи” та класу 3 “Кошти, розрахункові та інші активи”. Для обліку кредиторської заборгованості використовують рахунки 5 та 6 класів, тобто щодо довгострокових і поточних зобов’язань господарюючого суб’єкта відповідно. Вдосконалення обліку розрахунково-кредитних операцій передбачає виявлення і зведення до мінімуму недоліків облікових процесів підприємства.

У розділі 3 “Аудит розрахунково-кредитних операцій та система управління ними” розкрито організаційно-методичні основи аудиторської перевірки розрахунково-кредитних операцій підприємства, внутрішній аудит розрахунково-кредитних операцій підприємства та систему управління ними.

Дані обліку є головним джерелом для здійснення аудиту розрахунково-кредитних операцій. Тому методика аудиту розрахунково-кредитних операцій прямо пропорційно буде залежати від належної організації бухгалтерського обліку на підприємстві. Завданням аудиту розрахунково-кредитних операцій є перевірка законності їх виникнення та своєчасності погашення таких, правильності відображення в обліку розрахунків та заходи, що спрямовані на недопущення плями незаконної заборгованості на базі використовуваних джерел інформації.

Метою внутрішнього аудиту розрахунково-кредитних операцій є встановлення об’єктивної інформації про суми зобов’язань, що відображаються у фінансовій звітності, підтвердження достовірності, законності, повноти та об’єктивності відображених у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності розрахунків.

Система управління розрахунково-кредитними операціями найперше включає контроль за обсягами реалізації продукції та розмірами їх збільшення для досягнення оптимізації і своєчасністю оплати. Для досягнення максимальної ефективності діяльності підприємства доцільно дотримуватись основних прийомів управління розрахунково-кредитними операціями. У сучасних умовах швидкого розвитку автоматизованих систем опрацювання інформації має місце впровадження систем в управлінні розрахунково-кредитними операціями підприємства.

ВИСНОВКИ

Необхідною умовою нормального функціонування підприємства є встановлення ним належних господарських відносин із постачальниками, покупцями, працівниками, іншими особами та організаціями. Такі зв’язки

забезпечують безперебійне постачання виробництва, системність відвантаження (реалізації) продукції покупцям. Налагодження господарських відносин суб'єкта підприємницької діяльності з іншими контрагентами передбачає виникнення між ними певних розрахункових операцій та зобов'язань.

Облік кредитних ресурсів та розрахункових операцій характеризується виконанням бухгалтером ряду взаємопов'язаних дій, що базуються на методах бухгалтерського обліку, прописаних в Законі України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні”. Розрахункові операції по своїй суті є дебіторською заборгованістю, тоді як кредитні ресурси в обліку відображаються як кредиторська заборгованість.

Базу побудови бухгалтерського обліку розрахунково-кредитних операцій визначає їх класифікація. Класифікація розрахунково-кредитних операцій здійснюється за формою, призначенням, місцем проведення, способом отримання платежу, способом реалізації, за територіальним розміщенням суб'єкта господарювання та за особами здійснення розрахунково-кредитних операцій.

В даній роботі було здійснено вивчення та аналіз нормативної бази, яка регулює всі аспекти ведення обліку та аудиту розрахунково-кредитних операцій. До головних нормативно-правових документів, за допомогою яких відбувається належна організація та методика як обліку, так і аудиту, відносяться: Кодекси України, Закони України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”, “Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність”, Положення (стандарти) бухгалтерського обліку, а саме П(С)БО №10 “Дебіторська заборгованість” та П(С)БО №11 “Зобов'язання”.

В другому розділі було досліджено та проаналізовано методику ведення обліку розрахунково-кредиторських операцій та напрямки її вдосконалення. А саме було обґрунтовано ведення обліку господарських операцій у розрізі дебіторської та кредиторської заборгованостей.

Методичні основи здійснення обліку як дебіторської, так і кредиторської

заборгованості трактують по-перше дослідження визначень які відносять до дебіторської та кредиторської заборгованості та хто є дебіторами і кредиторами по відношенню до підприємства. По-друге є належна організація первинного документообігу розрахунково-кредитних операцій, а також реєстрація інформації про них у зведених та підсумковій звітності. Також методикою визначено порядок нарахування, списання та відображення в обліку дебіторської та кредиторської заборгованості. Під час здійсненні розрахунків з дебіторами та кредиторами важливою є правильна їх організація, яка вимагає відповідності принципам ведення бухгалтерського обліку: документальний супровід розрахунково-кредитних операцій, методи оцінки заборгованості та зарахування її на баланс підприємства, відображення на відповідних рахунках синтетичного й аналітичного обліку, узагальнення даних в регістрах обліку та фінансовій звітності.

Третій пункт розділу присвячений оцінці можливих шляхів покращення методики обліку розрахунково-кредитних відносин, а саме:

- підвищення ефективності у процесі відбору контрагентів;
- забезпечення надійності збереження конфіденційної інформації;
- систематичне проведення інвентаризації розрахунків на підприємстві;
- створення апарату внутрішнього контролю на підприємстві;
- створення необхідних дій з метою вчасної сплати дебіторської заборгованості;
- забезпечення ефективності роботи управлінського контролю за розрахунками та заборгованістю;
- проведення аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості;
- проведення безперервного поточного контролю за станом кредиторської та дебіторської заборгованостей;
- забезпечення рівності між заборгованістю та розрахунками;
- збільшення кількості проведення основних форм рефінансування дебіторської заборгованості.

Третій розділ випускної роботи присвячено механізму проведення аудиту

розрахунково-кредитних операцій, а саме його організації та методики та особливим аспектам внутрішньої аудиторської перевірки розрахункових взаємовідносин з дебіторами та кредиторами підприємства.

Аудит розрахунково-кредитних операцій передбачає вивчення основних понять, таких як мета та завдання аудиту розрахунково-кредитних операцій, процедур, що відбуваються на попередньому етапі аудиту, використання методичних прийомів документального та фактичного контролю з метою отримання належної кількості аудиторських доказів для формування аудиторського висновку. Також методикою аудиту окреслено послідовність безпосереднього проведення аудиту розрахунково-кредитних операцій, який є надзвичайно трудомістким процесом, тому що містить велику кількість інформації, яка потребує опрацювання.

Вивчено доцільність та важливість функціонування на підприємстві системи внутрішнього аудиту. Функції внутрішнього аудитора забезпечують здійснення оперативного контролю за веденням обліку розрахункових операцій та знижують ризики виявлення недоліків при проведенні зовнішнього аудиту. Важливість внутрішнього аудиту для підприємства встановлюється економічною доцільністю та вимогами сучасної економіки. Його наявність забезпечить здійснення оперативного контролю за веденням обліку розрахунково-кредитних операцій і знизить ризик контролю при проведенні зовнішнього аудиту.

Останній пункт третього розділу узагальнює шляхи вдосконалення механізму управління розрахунково-кредитними операціями. Основні прийоми управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємства наступні:

- контроль розрахунків з дебіторами (кредиторами) за відстрочену або прострочену заборгованість та вивчення причин недотримання договірної дисципліни;

- аналіз і ранжування покупців (постачальників) у залежності від обсягів закупівель, історії кредитних відносин та запропонованих умов оплати;

- обґрунтування можливості виникнення дебіторської та кредиторської заборгованості;
- забезпечення умов продажу, що гарантують надходження грошових коштів;
- своєчасне визначення прийомів прискорення боргів та зменшення безнадійних боргів;
- формування кредитної політики залежно від стану економіки, а не внаслідок економічного спаду підприємства;
- оцінка реальної вартості існуючої кредиторської та дебіторської заборгованості;
- використання міжнародних стандартів обліку як інструменту поліпшення фінансового стану підприємства, а не як загальноприйнятих правил;
- зменшення дебіторської заборгованості на суму безнадійних боргів;
- контроль за співвідношенням дебіторської та кредиторської заборгованості;
- аналіз замовлень, оформлення розрахунків і встановлення характеру дебіторської та кредиторської заборгованості;
- оцінка можливості факторингу - продажу дебіторської заборгованості;
- визначенні конкретних розмірів знижок при достроковій оплаті.

Досягнення і правильна підтримка стійкого фінансового положення підприємством є гарантією його майбутнього економічного та фінансового зростання. Адже в разі недостатньої платоспроможності підприємство буде вимушене визначити основною метою діяльності не власну капіталізацію та ріст добробуту його власників, а позицію по утриманню на конкурентному ринку. Передовий досвід свідчить, що суттєвим показником стійкого фінансового становища в умовах конкурентоспроможності є позитивна дебіторська та кредиторська заборгованість та правильно організована робота з її управління.

СПИСОК ОСНОВНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безкоровайна Л. В. Особливості бухгалтерського обліку дебіторської і кредиторської заборгованості у вітчизняній та зарубіжній практиці Ефективна економіка № 12, 2019.
<http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5310>
2. Белокоз О. Внутрішній аудит дебіторської та кредиторської заборгованостей торговельних підприємств / О. Белокоз // Економічний аналіз. – 2011. – № 9. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Ecan/2011_9_1/pdf/byelokoz.PDF.
3. Городянська, Л. В. Особливості організації обліку кредиторської заборгованості на підприємстві / Л.В. Городянська // Бухгалтерський облік і аудит. - 2017. - № 6. - С.9-17.
4. Гуня В.О. Удосконалення класифікації дебіторської заборгованості та її відображення у фінансовій звітності підприємств / В.О. Гуня. // Економічний простір. – 2016. – № 19. – С. 124–131.
5. Москалюк Г. О. Система внутрішнього контролю дебіторської та кредиторської заборгованості: напрямки удосконалення і розвитку [Електронний ресурс] / Г. О. Москалюк // Ефективна економіка. – Режим доступу : economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1899
6. Феофанов Л.К., Денисов Д.В. Методичні підходи з організації обліку та аудиту кредиторської заборгованості на підприємстві // Інвестиції: практика та досвід. – 2019. – №. 12. – С. 65–68.
7. Фінансовий облік: навчальний посібник : [для студентів економічних спеціальностей закладів вищої освіти] / за ред. І. Ф. Баланюка, Н. І. Пилипів, Т. М. Гнатюка та колективу авторів. Електронне видання. Івано-Франківськ : ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2019. 650 с.

Дипломна робота виконана в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника

Науковий керівник: викладач кафедри обліку і оподаткування Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника Банашкевич Тетяна Петрівна

Рецензент: Кандидат економічних наук, доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Захист відбудеться «28» червня 2023 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

Іван БАЛАНЮК

(ім'я та прізвище)